

ضرورت توجه به شکاف بین نسلی جامعه ایرانی و رسالت دانشگاهیان در حفظ، انتقال و تداوم ارزش‌های انقلاب اسلامی (مبتنی بر تفکر امامین انقلاب)

حمزه جعفری^۱، محمد براتی^۲

اولین همایش بین‌المللی گام دوم انقلاب؛ الگوی نظام انقلابی تمدن ساز

International Conference on the Second Step of the Revolution

چکیده

هدف پژوهش پیش‌رو بررسی ضرورت توجه به شکاف بین‌نسلی جامعه ایرانی و رسالت دانشگاه در حفظ، انتقال و تداوم ارزش‌های انقلاب اسلامی (مبتنی بر تفکر امامین انقلاب) است. این پژوهش برای تشریح مفاهیم نظری پژوهش، یعنی شکاف بین‌نسلی و ارزش‌ها، از روش مطالعاتی - کتابخانه‌ای و از نوع توصیفی - تحلیلی استفاده کرده است. براساس نظریه‌های اندیشمندان، شکاف بین‌نسلی شکافی است که در مقطع زمانی معین، بین جوانان و بزرگسالان جامعه، از نظر تاریخی، فرهنگی، اجتماعی، نگرشی و آگاهی اجتماعی افراد به وجود می‌آید و به ظهور هنجارها و ارزش‌های نوینی در جامعه می‌انجامد. ارزش‌ها نیز عبارت است از اعتقاد کلی فرد درباره رفتارهای مطلوب و نامطلوب، اهداف یا حالت‌های غایی، که در مرکز خود مفهومی قرار دارد و از راه‌های گوناگون بر تفکر و عمل تأثیر می‌گذارد. براساس پژوهش پیش‌رو، اقتضات سنی، شرایط جهانی، فقدان درک متقابل و نهادینه‌نشدن ارزش‌ها در جامعه از عوامل مؤثر بر شکاف بین‌نسلی شناخته شده‌اند؛ ضمن آنکه، براساس تفکر امام خمینی (ره) سطوح معرفتی (مواد و محتوای اندیشه انقلاب اسلامی) و رفتاری را می‌توان مقومات انقلاب اسلامی دانست. درنهایت، باتوجه به هدف‌های پژوهشی و مبتنی بر تفکر امامین انقلاب، راهکارهایی در تعیین رسالت دانشگاه در حفظ، انتقال و تداوم ارزش‌های انقلاب اسلامی پیشنهاد شد که از آن جمله، می‌توان شناخت آسیب‌ها و تهدیدات انقلاب، حفظ انگیزه الهی، دفاع صریح از انقلاب، نهادینه‌سازی مبانی فکری انقلاب، حضور فکری و بیانی در مسائل مهم کشوری و حضور فیزیکی در مواقع لزوم، تبیین و قانع کردن افکار عمومی، لزوم انقلابی بارآوردن نسل آینده، تقویت گفتمان انقلاب اسلامی و ... را نام برد.

واژگان کلیدی

شکاف بین‌نسلی، دشمنان نظام اسلامی، نسل آینده، بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی

۱. دانشجوی دکتری مدیریت و برنامه ریزی فرهنگی دانشگاه جامع امام حسین (ع)

۲. کارشناسی ارشد مدیریت امور دفاعی (گرایش زمین). دانشگاه علوم و فنون زمینی امیرالمومنین (ع)

یادمان باشد، اگر چنانچه خدای ناکرده ماهیت انقلاب اسلامی با خطر جدی مواجه گردید، آن موقع نه مردم، نه نهادها و نه مسئولین؛ روی آرامش و آسایش نخواهند دید! حتی نهادها و مسئولین همراه با توطئه‌ها.

مقدمه

با نگاهی جامع و کل‌نگر به بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، که در شب بیست و دوم بهمن‌ماه سال ۱۳۹۷ و از سوی رهبر معظم انقلاب اسلامی حضرت امام خامنه‌ای (مدظله) خطاب به ملت ایران، و به‌ویژه جوانان، صادر شد خواهیم دید که جای‌جای این بیانیه نگاه مدبرانه، هوشمندانه و هدایت‌گونه رهبری انقلاب اسلامی موج می‌زند. چه‌اینکه ایشان در اندیشه‌های سترگ خود ملت ایران و جوانان آن را به ورود آگاهانه و فعالانه به دوره جدید حاکمیت انقلاب اسلامی و دستاوردهای آن، پس از فهم‌شناسی در گذشتن از یک چله پرافتخار دعوت و راهنمایی می‌کنند.

به‌طور واضح، می‌توان گفت هدف ایشان در این بیانیه، که با بیان فراز و نشیب‌های انقلاب در طول چهل سال گذشته آغاز شده است، طرح ابعاد گوناگون هویتی و اندیشه‌ای انقلاب اسلامی، نظریه نظام انقلابی، اهمیت بُعد زمانی در شکل‌گیری انقلاب، واقعیت‌های مصرح بر جامعه ایرانی در دوران ستم‌شاهی در ابعاد گوناگون و همچنین برکات انقلاب در حوزه‌های گوناگون است، تا مخاطب آن، که افکار عمومی کشورمان و به‌ویژه جوانان هستند، با نگاهی منصفانه گذشته‌نگر بر انقلاب (چرایی، چگونگی و روند آن) آینده پیش روی خود را درست و آگاهانه بشناسند و مأموریت والایی را که در پاسداشت از ارزش‌ها و دستاوردهای انقلاب، رساندن کشور به جایگاه بلند و اصلی‌اش در ابعاد علمی و پژوهشی، معنویت و اخلاق، اقتصاد پویا و قدرتمند، عدالت و مبارزه با انواع فسادها، تحقق و عینیت استقلال و آزادی به معنای حقیقی کلمه، برخورداری از عزت ملی و داشتن روابط خارجی مبتنی بر عزت - حکمت - مصلحت، مرزبندی با دشمنان نظام و در آخر برخورداری از سبک زندگی ارزشمند ایرانی - اسلامی بر عهده ایشان است را به ظهور و بروز واقعی و عملی رسانند.

از همین روی، نگاه رهبر فرزانه انقلاب (مدظله)، نگاهی آینده‌نگرانه و کارکردگرای فعال است تا مخاطب ایشان نقش و رسالت خود را در تحقق منویات بیانیه گام دوم به‌خوبی بشناسد و به آن عمل کند؛ چراکه، دغدغه پنهان در همه‌جای بیانیه این است که آنچه در

نسل اول انقلاب اتفاق افتاد تا نهضت انقلاب اسلامی در مقابل آن همه دشمنی‌های داخلی و خارجی به پیروزی و ثمر نشست، باید الگوهای کارآمد آن، و دستاوردها و ارزش‌های انقلاب اسلامی بی‌کم‌وکاست به نسل‌های آینده انقلاب انتقال داده شود تا انقلاب برخاسته از فطرت الهی مردم، با وجود گذشت زمان و پدیدارشدن تأثیرات پدیده‌های گوناگون در عرصه‌های حیات و ممات جامعه‌اش، همچنان پایدار و مقاوم برای رسیدن به اهداف نهایی خود مقتدرانه پایدار باشد؛ بنابراین، این مهم تحقق نمی‌یابد مگر اینکه همه نهادها و دستگاه‌های حاکمیتی، علمی، فرهنگی، ارزشی و مذهبی به وظیفه مهم خود، که تربیت نسل آینده است، آگاهی داشته باشند.

بر اساس آنچه گفته شد، در مقاله پیش‌رو، با موضوع «ضرورت توجه به شکاف بین‌نسلی جامعه ایرانی و رسالت دانشگاه در حفظ، انتقال و تداوم ارزش‌های انقلاب اسلامی» بنا داریم با تاسی به بیانات امامین انقلاب اسلامی و بیانیه گام دوم ضمن بررسی مفهوم شکاف (گسست) بین‌نسلی و پرداختن به نسل‌سازی آینده انقلاب مبتنی بر سطوح معرفتی و رفتاری در اندیشه امام (ره)، درباره رسالت دانشگاه در حفظ، انتقال و تداوم ارزش‌های انقلاب اسلامی بحث و بررسی شود.

بیان مسئله

«عزیزان، نادانسته‌ها را جز با تجربه خود یا گوش سپردن به تجربه دیگران نمی‌توان دانست. بسیاری از آنچه را ما دیده‌ایم و آزموده‌ایم، نسل شما هنوز نیازمندی و ندیده است. ما دیده‌ایم و شما خواهید دید. دهه‌های آینده دهه شماست و شما باید کارآزموده و پرانگیزه از انقلاب خود حراست کنید و آن را هرچه بیشتر به آرمان بزرگش که ایجاد تمدن نوین اسلامی و آمادگی بر طلوع خورشید ولایت عظمی (عج) است، نزدیک کنید».

این سخنان فرازی از بیانات ارزشمند رهبر حکیم و فرزانه انقلاب اسلامی (مدظله) در بیانیه گام دوم است که بر دانستن و شناختن فراز و نشیب‌های طی شده بر انقلاب در طول چهل سال گذشته، در قالب شیرین‌کامی‌ها و تلخ‌کامی‌های بسیار تأکید دارد؛ فراز و فرودهای بسیاری که در شکل‌های گوناگون، تجربه‌های گرانسنگی را برای نظام اسلامی در تحکیم مبانی اصلی و ارزشی و همچنین انتقال این مبانی و دستاوردها به نسل‌های آینده به همراه داشته

است. چراکه، اگر دانستن‌ها و شناختن‌ها در کار نباشد، به‌طور قطع، نظام اسلامی در انتقال ارزش‌های والای خود با مشکلات اساسی دچار خواهد شد و چه‌بسا ماهیت نظام اسلامی با تهدیدهای جدی مواجه شود. بر همین اساس است که رهبر معظم انقلاب (مدظله) در ادامه فراز گذشته، دغدغه‌مندی خود را این‌گونه بیان می‌کنند: «برای برداشتن گام‌های استوار در آینده، باید گذشته را درست شناخت و از تجربه‌ها درس گرفت؛ اگر از این راهبرد غفلت شود، دروغ‌ها به‌جای حقیقت خواهند نشست و آینده مورد تهدیدهای ناشناخته قرار خواهد گرفت. دشمنان انقلاب اسلامی با انگیزه‌ای قوی، تحریف و دروغ‌پردازی درباره گذشته و حتی زمان حال را دنبال می‌کنند و از پول و همه ابزارها برای آن بهره می‌گیرند. رهنمان فکر و عقیده و آگاهی بسیارند؛ حقیقت را از دشمن و پیاده نظامش نمی‌توان شنید».

بر همین مبنای، یکی از مسائلی که همه جوامع با آن درگیر بوده و خواهند بود، مسئله انتقال ارزش‌های حاکم بر جوامع به نسل‌های آینده است. ایران اسلامی همچون دیگر کشورها نیز از این قاعده بسیار مهم مستثنی نیست و انتقال درست و صحیح مفاهیم و ارزش‌های حاکم بر جامعه اسلامی - ایرانی به نسل‌های آینده یکی از دغدغه‌های دلسوزان نظام اسلامی است. نکته مهم در این مسئله تفاوت ماهوی نظام اسلامی با جامعه‌های دیگر است. کشور و ملت ایران که تا پیش از چهل سال پیش، نظام سلطنتی پهلوی با مظاهر غرب‌گرایی محض، مخالفت با ارزش‌های دینی و الهی، ابتدال مقامات کشوری و ... را دیده‌اند، یکباره با ظهور نهضت اسلامی به رهبری حضرت امام خمینی (ره)، بنیان‌گذار کبیر انقلاب اسلامی، ارزش‌های الهی و انقلابی، نهادینه‌سازی ارزش‌ها در میان نسل اول خود، توجه به نقش دین در ابعاد زندگی فردی - اجتماعی، تشکیل حکومت اسلامی و ضدیت کامل با سلطه غرب، ظلم‌ستیزی و دفاع مظلومان عالم، استقلال و آزادی و ... را با خود همراه ساختند و همچنین ضمن همراهی با این ارزش‌ها، در رفراندومی با تدبیر امام راحل (ره) با تثبیت ۹۸/۲ درصد آرا به حاکمیت دین و ارزش‌های دینی و انقلاب، «آری» گفتند.

ازسویی، گذر زمان بر انقلاب اسلامی، جابه‌جایی و تغییر نسل‌ها و پدیدارشدن نسل‌های جدید (انقلاب‌نדיده و جنگ‌تحمیلی‌نندیده)، درک و شناخت مسائل و مشکلات پیش روی نظام در ابعاد گوناگون، تغییر رویکرد برخی از انقلابی‌ها در دوره پس از انقلاب، دگرگونی در شکل‌های گوناگون فهم از آرمان‌ها و ارزش‌ها و یا به عبارتی، قرائت‌های نادرست و ناصواب از

انقلاب و دستاوردهای آن و ازسوی دیگر، رشد روزافزون دسترسی های اطلاعاتی و رسانه ای مردم، تغییر نگرش ها، باورها و احساسات ملی و انقلابی همه و همه باعث شد تا چگونگی انتقال درست ارزش ها و دستاوردهای انقلاب اسلامی که مرهون مجاهدت ها و رشادت های نسل اول انقلاب است، به نسل های آینده، همواره ضرورتی فوق راهبردی به شمار آید و توجه دلسوزان نظام را جلب کند؛ چراکه، نظام اسلامی نیز همچون جوامع دیگر، به بقا، توسعه و مانایی خود، و فراتر از اینها به مأموریت بزرگ صدور دستاوردهای خود به جوامع و ملت های ستمدیده می اندیشد.

این امر مهم راهبردی میسر نخواهد شد مگر با برنامه ریزی های جامع و صحیح و تلاش دستگاه ها و دیگر نهادهای کشوری؛ ضمن توجه به دیگر تحولات طبیعی موضوع، شناخت تهدیدات گوناگون دشمنان نظام در ابعاد سخت افزاری و نرم افزاری، که پرداختن به فهم و شناخت موضوع و کارکرداندیشی آینده نگرانه برای مصونیت بخشی به نظام، انتظام و پایداری آن ضرورت دو چندانی را ایجاد کرده است.

تاکنون کمتر پژوهشی با در نظر داشتن متغیرهای اصلی پژوهشی (شکاف بین نسلی) و (انتقال مفاهیم و مبانی ارزشی انقلاب اسلامی) موضوع را بررسی کرده است؛ پژوهش های انجام شده، بیشتر در حوزه روان شناسی اجتماعی، تعامل والدین و فرزندان، بررسی شکاف بین نسلی و پیامدهای آن با نگاه فردی و خانواده بوده اند و کمتر پژوهشی با نگاه به متغیر وابسته این پژوهش، یعنی چگونگی انتقال ارزش های انقلاب اسلامی، انجام گرفته است؛ بنابراین، لازم است با توجه به انتظار رهبر معظم انقلاب اسلامی (مدظله) در بیانیه گام دوم و نگاه خوشبینانه و منطقی ایشان به آینده پیش رو، به چگونگی انتقال درست ارزش های انقلاب اسلامی به نسل آینده توجه شود.

مقاله پیش رو با موضوع «ضرورت توجه به شکاف بین نسلی جامعه ایرانی و رسالت دانشگاهیان در حفظ، انتقال و تداوم ارزش های انقلاب اسلامی»، از روش پژوهش مطالعاتی - کتابخانه ای (توصیفی)، بررسی اسناد و مدارک استفاده کرده است؛ در این مقاله، با در نظر داشتن بیانات امامین انقلاب اسلامی، حضرت امام راحل عظیم الشان + و رهبر معظم انقلاب (مدظله)، در مسیر موضوع پژوهش، ضمن بررسی مفهومی و نظری مسئله جابه جایی نسلی در قالب توجه نظری بر (گسست بین نسلی)، چگونگی شکل گیری گسست

بین نسلی، نسل سازی آینده مبتنی بر سطوح معرفتی و رفتاری، راهکارهای مناسب برای انتقال این ارزش ها به نسل های آینده مبتنی بر رسالت دانشگاه ها را بررسی خواهیم کرد؛ بنابراین، هدف های این پژوهش عبارت است از:

- شناخت شکاف (گسست) بین نسلی؛
- بررسی نسل سازی برای آینده انقلاب اسلامی؛
- شناخت مقومات و ویژگی های نسل انقلاب مبتنی بر شناسایی عوامل مؤثر در شکاف بین نسل ها؛
- شناسایی رسالت دانشگاه در حفظ، انتقال و تداوم ارزش های انقلاب اسلامی.

بررسی مفاهیم نظری پژوهش

واژه نسل^۱ در دوائرالمعارف علوم اجتماعی، به گروهی از افراد گفته می شود که مرحله ای از حیات را با یکدیگر آغاز کرده یا پایان داده اند (ساروخانی، ۱۳۹۳: ۱۰۷)؛ یا به مجموعه (گروهی) از انسان ها که با هم معاصرند، گفته می شود (انوری، ۱۳۸۲: ۲۴۳۳)؛ یا انسان هایی که در یک دوره زمانی زندگی کرده یا متولد شده اند و باهم اشتراک هایی دارند (دانشنامه انگلیسی ویکی پدیا، ۲۰۱۹). به طور معمول، به افرادی که به صورت میانگین در یک دوره زمانی در حدود سی ساله به دنیا آمده اند و دوران نوجوانی، جوانی، میان سالی و سال خوردگی آنها از نظر اجتماعی، اقتصادی، سیاسی جامعه، شرایط یکسانی داشته است، یک نسل گفته می شوند (دانشنامه انگلیسی ویکی پدیا، ۲۰۱۹).

همچنین، منظور از شکاف نسلی^۲، شکافی است که در مقطع زمانی معین بین جوانان و بزرگسالان جامعه از نظر تاریخی، فرهنگی و اجتماعی، نگرش ها (طرز تلقی ها) و آگاهی اجتماعی افراد به وجود می آید. شکاف نسلی در پی فاصله نسلی ایجاد می شود و به ظهور هنجارها و ارزش های نوینی در جامعه می انجامد (عنبرانی، ۱۳۹۴). در واقع، شکاف نسلی اختلاف نظر بین یک نسل و نسل دیگر درباره اعتقادات، سیاست یا ارزش هاست. در کاربردهای امروزی، منظور از شکاف نسلی بیشتر به شکاف درک شده بین افراد جوان و والدینشان اشاره دارد (دیکشنری آنلاین، ۲۰۱۹). به عبارت دیگر، فاصله نسلی به اقتضانات مهم و شکاف در

1. Generation
2. Generation Gap

تجربه، ارزش‌ها و هنجارهای بین دو نسل، یعنی والدین و فرزندان آنها و یا به‌طورکلی، به اختلاف و شکاف فرهنگی درخور توجه بین دو نسل تفسیر می‌شود (کیهان، ۱۳۹۵).

شکاف نسل‌ها به قطع شدن پیوندها و روابط بین‌نسلی اشاره دارد. این مفهوم، نخستین بار در دهه ۱۹۶۰ میلادی به‌وسیله صاحب‌نظران اجتماعی در کشورهای غربی مطرح شد و به بررسی و ساختارشناسی اختلافات فرهنگی میان والدین و فرزندان پرداخت. این پدیده از آن تاریخ تا امروز، در ابعاد گوناگون بررسی شده و تعریف‌های متفاوتی نیز برای آن ارائه شده است. یکی از جامع‌ترین تعریف‌ها این است که شکاف یا فاصله میان نسل‌ها عبارت است از مفهومی که به اختلاف فاحش روانی، اجتماعی، فرهنگی و تفاوت معنادار در بینش و آگاهی، باورها، تصورات، انتظارات، جهت‌گیری‌های ارزشی و الگوهای رفتاری میان دو نسل همزمان در یک جامعه توجه می‌کند (معیری‌نژاد، ۱۳۹۱).

بنابراین، هیچ جامعه‌ای را نمی‌توان فاقد تفاوت نسلی دانست؛ زیرا، در هر جامعه‌ای به‌طور طبیعی، مقتضیات نسل گذشته با شرایط و مقتضیات نسل جدید متفاوت خواهد بود. امیر مؤمنان، حضرت علی (ع)، می‌فرماید: «فرزندان خود را نسبت به پذیرش آداب و رسوم خود مجبور نکنید؛ چراکه، آنان در زمانه‌ای غیر از زمان شما خلق شده‌اند» (شرح نهج البلاغه، ج ۲۰: ۲۶۷)؛ بنابراین، مجموعه تفاوت‌هایی که میان دو نسل می‌تواند وجود داشته باشد عبارت است از: تفاوت در آرمان‌ها و اهداف و ارزش‌های دو نسل، تفاوت در الگویی و گروه‌های مرجع، تفاوت در مفاهیم و اصطلاحات روزمره دو نسل، تفاوت در ظاهر، پوشش و نوع سخن‌گفتن در میان دو نسل و تفاوت در سبک زندگی.

در همین مسیر و مبتنی بر نظرات اندیشمندان حوزه روان‌شناسی، علوم اجتماعی و حتی علوم سیاسی، به‌نظر می‌رسد پرداختن به تفاوت مفاهیم شکاف نسلی و انتقال بین‌نسلی خالی از لطف نباشد؛ چراکه، برخی از ایشان چندان اعتقادی به وجود شکاف یا گسست بین‌نسلی در جوامع ندارند، و آنچه را که در تفاوت میان نسل‌ها مبتنی بر مقتضیات فرهنگی، رفتاری، نگرشی، باورها و... می‌بینند، ناشی از انتقال بین‌نسلی می‌دانند.

باید توجه داشت که شکاف نسلی به چگونگی تداوم فرهنگی جامعه از نسلی به نسل دیگر مربوط می‌شود. اگر در «فرایند اجتماعی کردن»^۱، فرهنگ جامعه تا اندازه مطلوب، از نسلی به نسل دیگر منتقل شود و بازتولید فرهنگی به بهترین شکل، صورت گیرد، میزان اشتراک فرهنگی

1. The process of socialization

دو نسل بالا می‌رود، و اختلاف فاحشی بین دو نسل به وجود نمی‌آید. در این صورت، تفاهم بین دو نسل قدیم و جدید برقرار می‌شود و بحران هویتی نیز برای نسل جدید روی نمی‌دهد. ولی، اگر فرایند اجتماعی کردن بنابه علت‌های داخلی و خارجی دچار مشکل شود و به طور ناقص انجام گیرد و فرهنگ جامعه در حد مطلوب به نسل بعد منتقل نشود، تداوم فرهنگی جامعه به مشکل دچار می‌شود و بین نسل جدید و قدیم شکاف می‌افتد (گلباخی، ۱۳۹۴).

بر همین اساس، هرچه شکاف و یا فاصله بین نسل‌ها عمیق‌تر و وسیع‌تر باشد، امکان فهم و درک هر نسل از نسل دیگر مشکل‌تر و بیگانگی آنها نسبت به هم بیشتر می‌شود؛ بنابراین، دورشدن تدریجی دو یا سه نسل پیاپی از یکدیگر از حیث جغرافیایی، عاطفی، فکری و ارزشی، وضعیت جدیدی را ایجاد می‌کند، که اغلب نوجوانان و جوانان می‌کوشند تا آخرین پیوندهای وابستگی خود را از والدین و نسل قبل از خود و مفاهیم اعتقادی آنها جدا کنند و در این راه به هویت‌های جدید ارزشی و هنجاری (مبتنی بر باورهای خود) روی آورند. نکته کلیدی این است که هر قدر در جامعه‌ای، تغییرات اجتماعی سریع، وسیع و عمیق روی دهد، فاصله میان دو نسل بیشتر می‌شود و اختلافات، تضاد ارزشی و هنجاری بیشتری میان آنان شکل خواهد داد. در این شرایط، نسل جدید برای تأمین نیازهای گوناگون خود، از جمله به دست آوردن دانش، اطلاعات، سبک زندگی، طرز تفکر و بینش (فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اعتقادی)، به راحتی نمی‌تواند نسل گذشته خود را الگو قرار دهد، و از آن در زمینه‌های گوناگون پیروی کند و به الگوهای جدیدی خارج از محیط خانواده و حتی جامعه خود نیاز دارد.

شکاف نسلی در شرایط کنونی، که تحولات و سرعت رشد اطلاعات و تکنولوژی‌ها آن قدر زیاد است، حتی بین دو فرزند با فاصله سنی کم از یک خانواده نیز به وضوح دیده می‌شود که به طور کامل با یکدیگر متفاوت‌اند. صاحب‌نظران معتقدند که پیش از دوران تکنولوژی ارتباطات و اطلاعات، گردش سریع علمی به طور معمول، در میانگین فاصله نسل ۲۵ تا ۳۰ ساله قرار داشت؛ ولی، امروزه با توجه به شرایط و مقتضیات موجود، فاصله نسل‌ها به کمتر از ۵ سال کاهش پیدا کرده است؛ بنابراین، زمانی تفاوت نسل‌ها به گسست نسل‌ها تبدیل نمی‌شود که جامعه انسجام ارزشی و هنجاری خود را حفظ کند و بزرگ‌ترها (نسل‌های اولی) بتوانند روابط خود را با آموزش، تربیت و هدایت صحیح، با کوچک‌ترها (نسل جدید) تعمیق بخشند و هویت ارزشی و هنجاری خود را به نسل بعدی منتقل کنند.

ازسوی دیگر، شکاف نسلی یکی از آسیب‌های اجتماعی پنهان جامعه و نظام خانواده و پدیده‌ای متعارض در بین اعضای خانواده، فرزندان و طبقه‌های سنی جامعه شمرده می‌شود. جامعه‌شناسان با تأکید بر ارزش‌ها و هنجارهای درست رفتاری می‌کوشند خانواده‌ها را با پیامدهای این مسئله، در ابعاد گوناگون آشنا کنند. در بروز شکاف نسلی عواملی چون سن، علایق، نوع زندگی، ارتباط‌های اجتماعی، شرایط و شیوه گذاران اوقات فراغت با افراد گوناگون، رابطه دوستانه، مشاغل، بالا رفتن سواد و آگاهی، برخوردار بودن از استقلال طلبی، سلايق ديني، و... تأثیر گذارند. اینگلهارت شکاف نسلی را در چهار فرضیه بیان کرده است: فرضیه چرخه زندگی یا سالخوردگی^۱، فرضیه دوره‌ای^۲، فرضیه گروه سنی^۳ و فرضیه ترکیبی^۴ (شربتیان، ۱۳۸۹).

اینگلهارت^۵ همچنین دو فرضیه را بیان می‌کند: «فرضیه کمایی»^۶ و «فرضیه اجتماعی شدن»^۷؛ فرضیه اجتماعی شدن فرضیه کمایی را در شکاف نسلی تکمیل می‌کند و فرضیه کمایی براساس فراگرد دگرگونی ارزش‌ها، در ارتباط با فرضیه اجتماعی شدن شکاف نسلی را تفسیر می‌کند. ازسوی دیگر، کارل مانهایم، به مفهوم طلایه‌داران در شکاف نسلی اشاره می‌کند. ضمن آنکه تراب و دودر علت اساسی پیدایش شکاف نسلی را وجود تمایز یافته براساس سن می‌داند؛ پارسنز ویژگی تمایز پذیری را از مهم‌ترین ویژگی‌های جامعه جدید می‌داند. در اندیشه شوارتز می‌توان به ساختار ارزشی و تمایز آن میان نسل جوان و پیر یا میان سال اشاره کرد. شوارتز^۸ ابعاد ارزشی و ارزش‌های تشکیل دهنده را اصلی براساس سه ملاک تشخیص داده است؛ نخست اینکه، ارزش‌ها ممکن است در خدمت منافع فردی یا جمعی باشند؛ دوم، ارزش‌ها ممکن است ارزش‌های ابزاری یا نمایی یافته باشند؛ و سوم، ارزش‌ها ممکن است در ارتباط با بُعد انگیزشی شکل گیرند، که برخاسته از سه نیاز بشر یعنی نیازهای زیست‌شناختی، نیاز به تعامل اجتماعی، و نیازهای اساسی و رفاهی به وجود می‌آید (رزاقی و همکاران، ۲۰۱۷).

1. Life-cycle or aging hypothesis
2. The periodic hypothesis
3. Age group hypothesis
4. Combined hypothesis
5. Inglehart
6. The scarcity hypothesis
7. The Socialization Hypothesis
8. Schwartz

ازسوی دیگر، مفهوم ارزش‌ها^۱ را نیز می‌توان مفهوم پژوهشی دیگری در مسیر این پژوهش، در نظر گرفت که عبارت است از اعتقاد کلی فرد درباره رفتارهای مطلوب و نامطلوب، اهداف یا حالت‌های غایی. ارزش‌ها در مرکز خود مفهومی قرار دارند و بر تفکر و عمل از راه‌های گوناگون تأثیر می‌گذارند. ارزش‌ها، استانداردها و معیارهایی برای ارزیابی اعمال و پیامدها، قضاوت کردن درباره ایده‌ها و اعمال، طرح‌ریزی و هدایت اعمال، تصمیم‌گیری بین شقوق، مقایسه کردن خود با دیگران و مدیریت کردن بر تعاملات اجتماعی فراهم می‌کند (خلیلی و همکاران، ۱۹۹۸). ارزش‌ها مانند دیگر پدیده‌های فرهنگی ویژگی‌های معینی دارد که به وسیله آنها توصیف و شناخته می‌شود و موجودیت پیدا می‌کند (یوسفی، ۱۳۸۳). ارزش‌ها در میان مردم، مشترک‌اند و بسیاری از افراد درباره اهمیت آنان به توافق رسیده‌اند و به قضاوت شخصی بستگی ندارد. هر چیزی که مردم فقط برای خود بخواهند ارزش نیست. ارزش‌ها خصوصیات فردی نیستند؛ بلکه، ویژگی‌های اجتماعی در افرادند که در دنیایی از معنا سهم‌اند (خلیلی و همکاران، ۱۹۹۸).

بر همین اساس، ارزش‌ها عقایدی هستند که افراد یا گروه‌های انسانی درباره آنچه مطلوب، مناسب، خوب یا بد است، باور دارند، و نمایانگر جنبه‌های اساسی تنوع در فرهنگ‌های انسانی هستند. ارزش‌ها معمولاً از عادت و هنجار، سرچشمه می‌گیرد و به‌طور کلی، به کارهایی که برای اعضای گروه اهمیت دارد و آرمان مشترک اعضای گروه تلقی می‌شود، گفته می‌شود؛ بنابراین، ارزش‌های جامعه به‌طور معمول از هنجارهای آن دفاع می‌کند و اجازه بروز و ظهور هنجارهای نامطلوب را نخواهد داد. ضمن آنکه باید توجه داشت که ارزش‌ها آرمان‌های انتزاعی‌اند؛ حال آنکه، هنجارها اصول و قواعد معینی هستند که از مردم انتظار می‌رود آنها را رعایت کنند. ارزش‌ها نشان‌دهنده باید و نبایدهای زندگی اجتماعی هستند (یوسفی، ۱۳۸۳)؛ ولی، هنجارها از طرف همه مردم پذیرفته شده‌اند و ضمانت اجرایی یا ممنوعیت‌هایی برای رفتار، اعتقادات یا کنترل احساسات دیگران در نظر دارد. ارزش‌ها را یک نفر می‌تواند حمل کند؛ ولی، هنجارها این‌گونه نیستند. هنجارها همیشه ضمانت اجرایی دارند؛ ولی، ارزش‌ها این‌گونه نخواهند بود (یوسفی، ۱۳۸۳).

بررسی پیشینه پژوهش

همان‌طور که اشاره شد، در مسیر پرداختن به موضوع پژوهش و مبتنی بر روش پژوهش کتابخانه‌ای - مطالعاتی (توصیفی)، پژوهشی همسوس با متغیرهای اصلی پژوهشی مقاله، یعنی «شکاف بین‌نسلی» و «حفظ، انتقال و تداوم ارزش‌های انقلاب اسلامی»، یافت نشد؛ ولی، مبتنی بر مبانی نظری در بررسی متغیرهای پژوهشی، پژوهش‌هایی انجام شده که در جدول آمده است.

ردیف	عنوان پژوهش	نویسنده / نویسنده‌گان	روند پژوهش
۱	شکاف نسلی یا گسست فرهنگی	سعید معیدفر (۱۳۸۳)	تأکید بر دیدگاه‌های دوره چهارگانه در خصوص پدیده شکاف نسل‌ها و نداشتن تفاوت آشکار در سه حوزه ارزش‌های دینی، سیاسی و اجتماعی میان جوانان و بزرگسالان در برخی از زمینه‌ها
۲	ساختار ارزشی و مناسبات نسلی	زهرا دریاپور (۱۳۸۶)	وجود تفاوت معنادار میان ساختار و اولویت‌های ارزشی جوانان و بزرگسالان در ارزش‌های ده‌گانه
۳	بازشناسی مفاهیم نسل و شکاف نسلی	محمدجواد چیت‌ساز قمی (۱۳۸۶)	تأکید بر تغییرات فرهنگی - اجتماعی بعداز دوران جنگ تحمیلی و ورود نسل دوم انقلاب به دوره ایفای نقش‌های اجتماعی کشور و همزمانی با تحولات فرهنگی
۴	شکاف نسلی در خانواده ایرانی؛ دیدگاه‌ها و بینش‌ها	باقر ساروخانی و مجتبی صدقاتی‌فرد (۱۳۸۸)	شناخت وضع موجود در زمینه شکاف نسلی و بررسی و تحلیل عواملی است که شکاف بین نسل‌ها در خانواده و اینکه تفاوت‌های قابل‌ملاحظه‌ای در عرصه ارزش‌های خانوادگی میان نسل‌ها وجود ندارد و کمابیش نوعی وفاق جمعی در رابطه با این ارزش‌ها، میان نسل جوان و بزرگسال جامعه دیده می‌شود
۵	گسست نسلی، دلایل و راهکارها	مرضیه معتمدی محمدآبادی (۱۳۹۰)	تأکید بر عوامل شکاف نسل‌ها از جمله تفاوت سنی، شرایط و اقتضات زمان، عدم درک متقابل و ...
۶	مفهوم‌شناسی پدیده گسست نسلی و راهکارهای تربیتی برون‌رفت از آن	محبوبه سلیمان‌پور عمران (۱۳۹۶)	تأکید بر گونه‌شناسی مفهومی پدیده گسست نسل‌ها در دوره‌های مختلف و راهکاراندیشی برای برون‌رفت از آن مبتنی بر نقش‌آفرینی نهادی

نسل‌سازی برای آینده انقلاب اسلامی

طبق تعریف، شکاف نسلی پدیده‌ای قلمداد شد که در مقطع زمانی معینی بین جوانان و بزرگسالان جامعه از نظر تاریخی، فرهنگی و اجتماعی، نگرش‌ها و آگاهی اجتماعی افراد به وجود می‌آید و به ظهور هنجارها و ارزش‌های نوینی در جامعه منجر می‌شود (عنبرانی، ۱۳۹۴). همان‌طور که در مفهوم‌شناسی شکاف بین‌نسلی و ارزش‌ها گذشت، شکاف نسلی به چگونگی تداوم فرهنگی - ارزشی جامعه از نسلی به نسل دیگر مربوط می‌شود؛ از این رو، اگر در فرایند اجتماعی کردن، فرهنگ و مؤلفه‌های ارزشی جامعه تا حد مطلوب از نسلی به نسل دیگر منتقل شود و بازتولید فرهنگی به بهترین شکل صورت گیرد، میزان اشتراک فرهنگی - ارزشی دو نسل بالا رفته، و اختلاف فاحشی بین دو نسل به وجود نخواهد آمد؛ بنابراین، تفاهم بین دو نسل قدیم و جدید برقرار می‌شود و بحران هویتی روی نمی‌دهد. درحالی‌که، اگر این فرایند بنا به علت‌هایی دچار مشکل شود یا ناقص انجام گیرد، فرهنگ جامعه در حد مطلوب به نسل بعد منتقل نمی‌شود؛ بنابراین، تداوم فرهنگی جامعه با مشکل روبه‌رو شده و بین نسل جدید و قدیم شکاف می‌افتد (گلباخی، ۱۳۹۴).

در انتقال ارزش‌های انقلاب اسلامی، شناخت ویژگی‌ها و مقومات نسل انقلاب از اهمیت بسیاری برخوردار است. باید گفت که فاصله‌گرفتن از نسل انقلاب از طریق فاصله‌گرفتن از امام (ره) رخ می‌دهد؛ یعنی، تا زمانی که نسل‌های آینده آرمان‌ها و ارزش‌های مقبول امام (ره) را همان‌گونه که نسل انقلاب قبول داشت بپذیرند، فاصله‌ای بین نسل انقلاب و نسل بعد از آن نخواهد افتاد. اگر نسل آینده از عوامل و علت‌های انقلاب و شخصیت و مبارزه‌های امام (ره) آگاه شوند انقلاب اسلامی با همه ویژگی‌های همواره در دل نسل‌ها پویا و زنده می‌ماند؛ چراکه، رمز بقای نسل انقلاب اسلامی، ایستادگی بر ارزش‌ها و آرمان‌هایی است که در منطق امام خمینی (ره) وجود داشت؛ بنابراین، برای جلوگیری از گسست نسلی لازم است که ویژگی‌ها و مقومات نسل انقلاب اسلامی ایران را بشناسیم و علت‌ها و عوامل گسست از نسل انقلاب و درنهایت، راه‌های تداوم ارزش‌های انقلاب اسلامی ایران را بدانیم.

ویژگی‌ها و مقومات نسل اول انقلاب اسلامی

اکنون پرسش این است که مقومات نسل‌های انقلاب اسلامی چیست که با ازبین‌رفتن آن مقومات، آن نسل‌ها دچار گسست شده است و یا اینکه چه عواملی باعث پیدایش و استمرار همبستگی در میان مردم و گروه‌های مذهبی گوناگون می‌شود؛ بنابراین، در ابتدای این بخش از نگاه مسائل اجتماعی، روان‌شناختی و جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر شکل‌گیری شکاف یا گسست بین نسل‌ها بررسی می‌شود. بر همین اساس، اقتضائات سنی در هر دوره، شرایط جهانی، نبودن درک متقابل میان نسل قدیم و جدید و نهادینه‌نشدن ارزش‌ها از سوی نهادها و دستگاه‌های مسئول از عوامل مؤثر بر شکاف بین نسل‌ها خواهند شد؛ بنابراین، در ادامه، این عوامل را تشریح می‌کنیم.

اقتضائات سنی

هر انسانی در دوره‌های گوناگون سنی خود، اقتضائات و شرایط ویژه‌ای دارد که در نوع خواست‌ها، رفتارها و نگرش‌های او مؤثر است. ازجمله آنها می‌توان به آرمان‌گرایی، مطلق‌نگری، تحول‌طلبی و نقادبودن اشاره کرد که این اقتضائات و نداشتن درک صحیح از آن، به گسست و شکاف بین نسل‌ها منجر خواهد شد (ساروخانی، ۱۳۷۵).

شرایط جهانی

هجوم گسترده فرهنگی و رشد فناوری ارتباطات حاصل از آن، کم‌وبیش فرهنگ همه جوامع را تحت تأثیر خود قرار داده است که این مسئله با درک پیامدهای منفی آن، به شکل‌گیری فاصله ادراکی در مبانی ارزشی و تحکیم ارزش‌های نسل قدیم در نسل‌های جدید منجر شده است (چوب‌بستی و سلیمانی بسلی، ۱۳۹۰).

نبود درک متقابل

این مهم بیشتر در حوزه خانه و خانواده و میان والدین و فرزندان روی می‌دهد. این عامل مبتنی بر نتیجه درک نادرست از شرایط زمانی و مکانی و محدودیت‌ها روی می‌دهد؛ چه اینکه، پدران و مادران می‌کوشند فرزندان خود را با همان نگرش قدیمی تربیت کنند (گل‌محمدی، ۱۳۸۷: ۳۲۱).

نهادینه‌نشدن ارزش‌ها

نهادهای گوناگون بسیاری در جامعه، وظیفه انتقال ارزش‌ها و هنجارهای پذیرفته‌شده و نهادینه‌شده را به نسل جدید به‌عهده دارند. خانواده و نهادهای اجتماعی با ابعاد گوناگون زیستی، اقتصادی، حقوقی، روانی و جامعه‌شناسی، هر یک به اندازه خود، در انتقال ارزش‌ها و هنجارها به نسل‌های آینده وظیفه دارند (ساروخانی، ۱۳۷۵)؛ بنابراین، وجود خلل در انتقال ارزش‌ها یا جامعیت‌ناپذیری و یا پذیرفته‌نشدن ارزش‌های نسل‌های قدیم در نسل جدید ناشی از کارکرد نادرست نهادهای مسئول است.

اما در نگاه ارزشی و مبتنی بر طرح پژوهشی این مقاله، و متناسب با جامعه ایرانی در مسیر حفظ، انتقال و تداوم ارزش‌های انقلاب اسلامی، برخی بر این باورند که حق‌مداری و خدامحوری عامل پیوند آدمیان است؛ زیرا، اگر مغز اعتقادات محفوظ بماند هرگز میان انسان‌ها غرابت و جدایی نخواهد افتاد. این دسته افراد، از نامه ۲۳ نهج البلاغه برای گفتار خود استفاده کرده‌اند که حضرت علی (ع) می‌فرماید: «عمود توحید و دین را حفظ کنید، به خدا شرک نورزید و سنت محمد (ص) را ضایع نکنید. این دو ستون را برپا و این دو چراغ را فروزان دارید که در این صورت جای هیچ سرزنش‌تان نخواهد بود» (نهج البلاغه، نامه ۲۳). حال باید پرسید که دیدگاه امام خمینی (ره) درباره مقومات نسلی چیست و چه چیزهایی در ایجاد یا نفی این ویژگی‌ها از نظر ایشان مؤثرند؟

- سطح معرفتی مقومات نسلی (مواد و محتوای اندیشه نسل انقلاب)؛

- سطح رفتاری مقومات نسلی (باورداشتن سیره و سنت رسول الله (ص)).

نکته مهم اینکه، امام (ره) در پایان وصیت‌نامه سیاسی - الهی خود، به این دو سطح اشاره می‌کنند و می‌فرمایند که من با سه صفت اطمینان، آرامش و شادی از میان شما می‌روم؛ اگر سؤال شود که چگونه؟ امام، خود، ما را به این جواب می‌رساند که با چنگ‌زدن به قرآن و سنت؛ بنابراین، سطح اول در نگاه ایشان، بسیار حیاتی و بااهمیت است و توجه ویژه‌ای هم به این مطلب داشتند.

در سطح نخست، یعنی نظام معرفتی یا ویژگی‌ها و مقومات معرفتی، امام (ره) به دو مطلب کلان و مهم می‌پردازد. یکی مبحث خودشناسی و دیگری خودباوری که در این باره می‌گویند: «وصیت من به همه آن است که با یاد خدای متعال به سوی خودشناسی و خودکفایی و استقلال،

با همه ابعادش به‌پیش، و بی‌تردید دست خدا با شماست، اگر شما در خدمت او باشید و برای ترقی و تعالی کشور اسلامی به روح تعاون ادامه دهید» (صحیفه نور، ج ۲۱: ۴۵۰).

از نظر امام راحل(ره) دومین منبع معرفتی از مقومات و ویژگی نسل انقلاب، عبارت از چنگ‌زدن و باورداشتن به سنت معصومان(ع) است. با عنایت به این مطلب، ویژگی نسل نخست انقلاب در این قسمت با این عبارت تجلی و ظهور می‌یابد: «ما مفتخریم که کتاب نهج‌البلاغه که بعد از قرآن بزرگ‌ترین دستور زندگی مادی و معنوی و بالاترین کتاب رهایی‌بخش بشر است و دستورات معنوی و حکومتی آن بالاترین راه نجات است، از امام معصوم ماست. ما مفتخریم که ائمه معصوم(س) از علی بن ابیطالب(ع) گرفته تا منجی بشر حضرت مهدی صاحب زمان(عج) ائمه ما هستند... و ما مفتخریم که ادعیه حیات‌بخش که او را «قرآن صاعد» می‌خواند از ائمه معصوم ماست و... صحیفه فاطمیه که کتاب الهام‌شده از سوی خداوند تعالی به زهرای مرضیه است از ماست» (صحیفه نور، ج ۲۱: ۳۹۶).

بنابراین، وقتی نسلی به مذهب، مؤلفه‌ها و عناصر هویتی ملت خود افتخار کرد، مقومات و ویژگی‌های نسلی خود را به بهترین وجه نمایان کرده است؛ لیکن، مسئله مهم انتقال این نظام فکری و فرهنگی به نسل‌های بعدی است که یکی از وظایف اساسی نسل انقلاب خواهد بود. اگر در این زمینه کوتاهی شود، به صدمه و خسارتی جبران‌ناپذیر دچار خواهیم شد. امام + به این مطلب توجه داشته و می‌فرماید: «اینجانب با آنچه در ملت عزیز از بیداری و هوشیاری و تعهد و فداکاری و روح مقاومت و صلابت در راه حق می‌بینم و امید آن دارم که به فضل خداوند متعال این معانی انسانی به اعقاب ملت انتقال شود و نسل بعد نسل بر آن...» (صحیفه نور، ج ۲۱: ۴۵۰).

برهمن اساس، امام خمینی(ره) بر نقش تربیتی خانواده، دانشگاه‌ها و حوزه‌های علمیه و مراکز تربیتی و تبلیغی و وحدت آنها در سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی تأکید فراوان داشت و کارآمدی آنها را در تربیت انسان‌های درست و مؤمن ارزیابی می‌کنند و می‌فرمایند: «ایران حفظ انقلاب را با افراد مؤمن کرد و الان هم به‌دست افراد مؤمن این انقلاب پیش می‌رود» (صحیفه نور، ج ۱۴: ۳۱۹). در بیانی دیگر، خطاب به مراکز تعلیم و تربیت می‌فرماید: «اگر ما و شما دست به‌هم بدهیم و جوان‌ها را مؤمن و متقی بار بیاوریم، مملکت‌مان تا آخر احیا می‌شود» (صحیفه نور، ج ۷: ۴۷۲). استاد مطهری نیز در تبیین جنبه‌های تربیتی و معنوی

انقلاب اسلامی و نقش مراکز تربیتی انسان‌ها چنین ایده‌ای داشت که: «معنویت از ارکان این انقلاب است و مایه حیات انسان است» (مطهری، ۱۳۷۹: ۶). بنابراین، تحقق جامعه اسلامی که در آن، ارزش‌های به‌طور کامل نمایان است، به پرورش انسان‌هایی بستگی دارد که به آداب و ارزش‌های اسلامی مزین باشند.

رسالت دانشگاه و حوزه‌های علمیه در ترسیم سیاست‌های فرهنگی و تربیت جوانان امروز از حساسیت و ظرافت‌هایی برخوردار است که غفلت از آنها انحراف ارزش‌ها و استحاله معنوی را پدید می‌آورد؛ بر همین اساس اگر بخواهیم به عمق تفکر ملت ایران در تثبیت هویت انقلاب اسلامی توجه کنیم، دانشجویان و دانشگاهیان نقش بی‌بدیلی در پیشبرد اهداف انقلاب به‌عنوان پشتیبانی از حرکت نهضت انقلاب اسلامی دارند؛ چراکه، این قشر متفکر همواره، توانسته است در مقاطع حساس، در پیروزی انقلاب اسلامی نقش تأثیرگذار و حساسی داشته باشد؛ بنابراین، این قشر همواره مورد تأکید نظام اسلامی برای هوشیار بودن نسبت به حوادث و رخدادها به‌منظور هدایت کنش و واکنش به‌موقع افکار عمومی و هم در کانون توجه دشمنان به‌منظور بهره‌گیری و سواستفاده‌های ظالمانه قرار داشته است.

نقش و رسالت دانشگاه در حفظ، تداوم و انتقال ارزش‌های انقلاب اسلامی

در این بخش، مبتنی بر شناخت مفهوم شکاف بین‌نسلی و مفهوم ارزش‌ها و با نگاه به نسل‌سازی برای آینده نظام اسلامی مبتنی بر سطوح معرفتی و رفتاری، رسالت دانشگاهیان در حفظ و استحکام (نهادینه‌سازی)، انتقال و تداوم ارزش‌های انقلاب اسلامی شناسایی و بررسی خواهد شد.

- شناخت آسیب‌ها و تهدیدات انقلاب

نخستین گام مؤثر در انتقال، ترویج و نهادینه‌ساختن ارزش‌ها در جامعه، شناخت علمی آسیب‌ها و تهدیدات است. امام خمینی (ره) در این باره می‌فرماید: «یک کشوری وقتی آسیب می‌بیند که ملتش بی‌تفاوت باشد راجع به آسیب‌ها» (صحیفه نور، ج ۱۳: ۱۶). بنابراین، اکنون که انقلاب اسلامی با طوفان سهمگین امواج گسترده ماهواره‌ها، سایت‌های اینترنتی، شباهت سیاسی و دینی، اباحه‌گری فرهنگی - سیاسی و رشد قارچ‌گونه عرفان‌های ساختگی و

صوفیگری، شعارهای بی محتوا در عرصه فرهنگ و اقتصاد و اجتماع، تجمل گرایی و تخطئه ارزش های دینی روبه روست، از نخستین رسالت های دانشگاهیان طراحی نظام مهندسی فرهنگی کشور و آشنا کردن جوانان با زیان های جبران ناپذیر آسیب های شناخته شده و درمانی مناسب همراه با داروهای شفابخش است تا بذر ارزش های دینی در جان و روح این نسل جوانه زده و رشد یابد.

- حفظ انگیزه الهی و پایداری در صراط مستقیم

امام انقلاب در این باره فرموده اند: «بی تردید رمز بقای انقلاب اسلامی همان رمز پیروزی است و رمز پیروزی را ملت می داند و نسل های آینده در تاریخ خواهند خواند که دو رکن اصلی آن: انگیزه الهی و مقصد عالی حکومت اسلامی و اجتماع ملت در سراسر کشور با وحدت کلمه برای همان انگیزه و مقصد» (صحیفه نور، ج ۲۱: ۴۰۴).

همچنین ایشان می فرمایند: «به ملت عزیز ایران توصیه می کنم که از این راه مستقیم الهی که نه به شرق ملحد و نه به غرب ستمگر کافر وابسته است، بلکه، صراطی که خداوند به آنها نصیب فرموده است محکم و استوار و متعهد و پایدار و پایبند بوده باشد» (صحیفه نور، ج ۲۱: ۳۹۹).

- دفاع صریح و بدون تقیه از نظام اسلامی

امام خامنه ای (مدظله) خطاب به دانشجویان می فرمایند: «در دفاع از نظام اسلامی هیچ تقیه نکنید و صریح باشید؛ نظام اسلامی مایه افتخار است. بله، در دنیا و در داخل، کسانی هستند که بخواهند نظام اسلامی را کم قدر جلوه بدهند - هستند کسانی از این قبیل - ولی اینها اشتباه می کنند و راه غلطی را دارند می روند؛ بعضی ها عمداً، بعضی ها هم از روی ناآگاهی ... البته اینکه می گویم از نظام دفاع بکنید، بعضی ها عادت کرده اند نظام را به معنای رهبری می گیرند؛ ... مراد من از دفاع از نظام به هیچ وجه دفاع از رهبری نیست؛ دفاع از مجموعه نظام است که مجموعه ارزش های درهم تنیده ای است که بحمدالله این جور استوار مانده. ... بنیه این انقلاب خیلی قوی است؛ قدرت رویش و استعداد رویش او خیلی بالاست؛ نیرو می خواهد، کمک می خواهد، توان می خواهد؛ الحمدلله دارد. البته، مشکلات هم هست؛

چه مشکلات داخلی، چه مشکلات خارجی... همه حوادث اصلاحی عالم، بالاخره یک مشکلاتی در پیش روی خودشان داشته‌اند؛ جمهوری اسلامی هم دارد، انقلاب اسلامی هم دارد» (بیانات، ۱۳۹۵/۰۴/۱۲).

- نهادینه‌سازی مبانی فکری فرهنگی انقلاب

انقلاب اسلامی، جنبشی با درون‌مایه اعتقادی و مذهبی- فرهنگی اصیل اسلامی است؛ بنابراین، بهینه‌سازی سطح اخلاق و فرهنگ عمومی کشور مؤثرترین راه برای پیشگیری از تباهی‌ها و هنجارشکنی‌هاست. منشأ بسیاری از فسادهای اقتصادی، سیاسی و اداری دوران پس از دفاع مقدس، رانت‌خواری‌ها، باندبازی‌ها؛ کمرنگ‌شدن ارزش‌های دینی دوری از اخلاق اسلامی است. امام راحل (ره) می‌فرماید: «اگر مردم را درست تربیت کنید، به یک تربیتی سالم دعوت کنید، به اینکه با خدا آشنا بشوند، با معارف اسلامی آشنا بشوند، با قرآن آشنا بشوند، اگر این‌طور شد، کشور شما سالم می‌ماند» (صحیفه نور، ج ۱۹: ۲۱۲).

- حضور فکری و بیانی در مسائل مهم کشور و حضور فیزیکی در مواقع لازم

امام خامنه‌ای (مدظله) در این باره می‌فرماید: «اولین توصیه‌ای که ما به تشکل‌ها می‌کنیم، این است که حضور داشته باشند؛ هم حضور فکری، هم حضور بیانی... یعنی هم دوستان انقلاب، هم دشمنان انقلاب باید مواضع شما را در زمینه مسائل مهم کشور بدانند؛... منتها در این اعلام موضع چند نکته باید مورد توجه قرار بگیرد؛ اولاً، مستدل باشد... دوم اینکه، بهنگام باشد... تحلیل‌تان را مردم بدانند، منعکس کنید. همین نشریات دانشجویی چیز خوبی است؛.. و این استدلال‌های انقلابی شما را منتشر بکنند تا مردم اینها را بخوانند؛ یعنی واقعاً تحلیل‌های دانشجویی تحلیل‌هایی باشد که مردم مطلع بشوند. خوب، یکی از کارهای آسان به نظر من این است که در سخنرانی‌های قبل از خطبه‌های نماز جمعه یک برنامه‌ریزی بکنند، دانشجویهایی که اهل حرف‌زدن هستند، از طرف جمع پشتیبانی بشوند، کمک بشوند، متن‌های خوبی تهیه کنند، بروند در نماز جمعه [بخوانند]...» (بیانات، ۱۳۹۵/۰۴/۱۲).

- تبیین و قانع کردن دل‌ها

امام خامنه‌ای (مدظله) فرموده‌اند: «تبیین اساس کار ماست. ما با ذهن‌ها مواجه‌ایم، با دل‌ها مواجه‌ایم؛ باید دل‌ها قانع بشود. اگر دل‌ها قانع نشد، بدن‌ها به راه نمی‌افتد، جسم‌ها به کار نمی‌افتد؛ این فرق بین تفکر اسلامی و تفکرات غیراسلامی است... باید تبیین کنید؛ حرف‌هایتان را، نظراتتان را بگویید در مسائل مهم کشور؛ در مسئله اقتصاد مقاومتی تبیین کنید، در مسئله پیشرفت علمی - اینها مسائل مهم کشور است - در مسئله ارتباط با آمریکا [تبیین کنید]؛ برای خیلی‌ها روشن نیست. برای شما که مجموعه‌های دانشجویی هستید، اگر روشن نیست، بروید برای خودتان روشن کنید. اگر روشن است، برای مجموعه دانشجویی تبیین کنید. چرا بنده این قدر اصرار دارم که ارتباط با آمریکا نایستی برقرار بشود حتی مذاکره، جز در مسائل مشخص و معینی که حالا اقتضای مصلحت باشد» (بیانات، ۱۳۹۵/۰۴/۱۲).

- لزوم انقلابی بارآوردن نسل‌های آینده

رهبر کبیر انقلاب (ره) می‌فرمایند: «ما نباید قناعت به این بکنیم که در عصر خودمان جمهوری اسلامی محقق شده است، ما برای عصرهای بعد باید حالا فکر بکنیم، یعنی ما همان‌طوری که خودمان مقاصدی داریم و روی آن مقاصد، این نهضت را کردیم، اعقاب ما هم همان مقاصد را دارند، و آنها هم احتیاج دارند به اینکه اجتماع داشته باشند، بینش داشته باشند که بتوانند این چیزی را که شماها به دست آوردید آنها نگهداری کنند و آن قضیه تربیت و تعلیم است که تربیت و تعلیم باید طوری باشد که مسیرش همین نهضت باشد و دنباله همین مسائلی که درست کردید باشد» (صحیفه نور، ج ۸: ۳۶۲).

- افزایش سطح آگاهی سیاسی و دینی خود و مردم

رهبر فرزانه انقلاب (مدظله) می‌فرمایند: «... شما دانشجویان، سطح آگاهی سیاسی و دینی خودتان را افزایش بدهید. نگویید ما همه چیز را بلدیم، به همه چیز مسلطیم؛ نه، گاهی سطح آگاهی‌های سیاسی کم است، گاهی سطح آگاهی‌های دینی کم است. امروز امکانات فراوان است برای این معنا؛ هم در مورد سیاست، هم در مورد دین... ما دائم گفتیم نانو، شما

می‌دانید که بله، یک نانویی وجود دارد، یک کسانی هم دارند کار می‌کنند، نرفتید آزمایشگاه نانو را ببینید، نرفتید بعضی از آزمایشگاه‌های علمی را یا محصولات علمی را ببینید، نرفتید کارهای خدماتی‌ای را که بعضی از نهادهای خدماتی کرده‌اند ببینید؛ واقعاً تورهای علمی بگذارید» (بیانات ۱۳۹۵/۰۴/۱۲).

از سوی دیگر امام خامنه‌ای (مدظله) درباره تحلیل درست اوضاع و مسائل کشور و انتقال درست آن و در پاسخ اینکه وظیفه یک دانشجوی آگاه و آماده در مقابل جریان‌های سیاسی چه باید باشد می‌فرمایند: «درست فکر کردن، درست تحلیل کردن، تحلیل درست را به دیگران منتقل کردن و سعی در روشن و آگاه کردن کسی که فکر می‌کنید ناآگاه است» (بیانات، ۱۳۸۹/۰۶/۰۱).

- افزایش مخاطبان در سطح دانشجویی

در این باره، رهبر معظم انقلاب اسلامی (مدظله) می‌فرمایند: «... مخاطباتان را افزایش بدهید. از این پنج میلیون دانشجوی، تعداد کسانی که مخاطبان شما هستند خیلی کم‌اند، نسبتشان خیلی نسبت پایینی است؛ کاری کنید که این نسبت بالا برود؛ نمی‌گوییم صد درصد، نمی‌گوییم هشتاد درصد ولی بالاخره نسبت را بالا ببرید. این هم راه دارد؛ راهش را پیدا کنید. شما که این قدر خوش‌فکرید، با استعدادید، با ذوقید ببینید چه جوری می‌شود مخاطبان گسترده‌تری را پیدا کرد» (بیانات ۱۳۹۵/۰۴/۱۲).

- تداوم و توسعه اردوهای جهادی برای خدمت‌رسانی به اقشار محروم و کمتر برخوردار -
مقام معظم رهبری (مدظله) اشاره دارند: «اردوهای جهادی را توسعه بدهید، تداوم بدهید.... این اردوهای جهادی، هم تمرین، هم خدمت، هم خودسازی و هم آشنایی با فضای جامعه است؛ خیلی چیز بارزشی است. روزبه‌روز اینها را بتوانید توسعه بدهید؛ جهاد هم هست، واقعاً جهاد است، کار است، جهاد است، تلاش است، خدمت به محرومین است» (بیانات، ۱۳۹۵/۰۴/۱۲).

همچنین رهبر معظم انقلاب (مدظله) درباره حضور فعال و اثرگذار دانشجویان بر محیط پیرامونی خود می‌فرمایند: «جوانان انقلابی دانشگاه ... سعی کنند در محیط خودشان اثر

بگذارند؛ فعال باشند، نه منفعل. روی محیط خودشان، اثر فکری و روانی بگذارند. این شدنی است. یک جوان گاهی اوقات می‌تواند مجموعه پیرامونی خودش را - کلاس را، استاد را و حتی دانشگاه را - زیر تأثیر شخصیت معنوی خودش قرار دهد. البته، این کار با سیاسی‌کاری به دست نمی‌آید؛ با معنویت به دست می‌آید، با صفا به دست می‌آید، با استحکام رابطه با خدا به دست می‌آید. عزیزان من، رابطه با خدا را جدی بگیرید. شما جوانید؛ به آن اهمیت بدهید، با خدا حرف بزنید، از خدا بخواهید. مناجات، نماز، نماز با حال و باتوجه برای شما خیلی لازم است. مبدا اینها را به حاشیه برانید» (بیانات، ۱۳۷۷/۰۲/۲۲).

- توجه به سبک زندگی ایرانی اسلامی در اندیشه و عمل

امام خامنه‌ای (مدظله) خطاب به دانشجویان می‌فرمایند: «سبک زندگی اسلامی ایرانی را در اندیشه و عمل دنبال کنید؛ مسئله مهمی است. بنشینید رویش فکر کنید، مصداق‌هایش را مشخص و بعد خودتان عمل کنید و این را به عنوان دستورالعمل [منتشر کنید]؛ ... حالا بنده در آن مثال‌هایی که آن دوسه سال قبل از این راجع به این قضیه زدم، مسئله پشت چراغ قرمز ایستادن را هم مثال زدم؛ همین موضوع را می‌شود گسترش داد؛ می‌شود تبیین کرد. کار شماهاست؛ کار شما جوان‌هاست که هم حوصله، هم استعداد، هم مغزش و هم توانایی‌اش را دارید؛ خوب، بکنید این کارها را.» (بیانات، ۱۳۹۵/۰۴/۱۲).

- تقویت گفتمان‌های اصلی انقلاب

در این باره، رهبر معظم انقلاب (مدظله) فرمودند: «گفتمان عدالت، اقتصاد دانش‌بنیان، پیشرفت ایرانی - اسلامی، شتاب در یافته‌های علمی اینها گفتمان‌های اصلی است؛ این گفتمان‌ها را تقویت کنید. گفتمان اقتصاد مقاومتی خیلی گفتمان مهمی است. بله، ممکن است چیزی به نام اقتصاد مقاومتی اجرا بشود و در واقع اقتصاد مقاومتی نباشد؛ ولی، می‌شود هم چیزی به نام اقتصاد مقاومتی اجرا بشود و کاملاً اقتصاد مقاومتی باشد؛ یا لاقلاً بخشی از آن باشد. ... من همیشه گفته‌ام که این سلسله‌مراتب عمل، از بالا تا پایین یک سلسله‌مراتب انسانی است؛ همه انسان‌ها مغز دارند، دل دارند، اراده دارند، عزم دارند؛ در این سلسله‌مراتب

پنج شش واسطه‌ای، [اگر] یکی‌شان نخواهد انجام بدهد، کار انجام نمی‌گیرد؛. مثل یک سیم برق نیست که اگر چنانچه شما اینجا دکمه را زدی، صد چراغ روشن بشود؛ نه، این سیم‌های وسط همه‌شان دارای اراده‌اند، دارای عزم‌اند؛ انسان‌ها هستند. باید نظارت بشود، باید کنترل بشود، باید دنبال‌گیری بشود، باید رصد بشود، باید مطالبه دائمی بشود و شماها می‌توانید در این زمینه نقش ایفا کنید. مسئله عدالت هم همین‌جور است، پیشرفت ایرانی - اسلامی همین‌جور است. بنده این توسعه غربی را به هیچ‌وجه قبول ندارم؛ پایه‌هایش غلط، مبانی‌اش غلط، بسیاری از فروعاتش غلط است؛ ولی، معتقدم - نمی‌خواهم هم کلمه توسعه را که در واقع برگرفته از تعبیر غربی و انگلیسی است، به کار ببرم، عمداً کلمه پیشرفت را به کار می‌برم - این پیشرفت اسلامی - ایرانی می‌تواند به‌عنوان یک گفتمان، به‌عنوان یک خواست عمومی مطرح بشود. شتاب در یافته‌های علمی از همین قبیل است» (بیانات، ۱۳۹۵/۰۴/۱۲).

- تشکیل یک جبهه واحد ضد آمریکایی - ضد صهیونیستی در سطح دانشجویان جهان اسلام

از دیگر رسالت‌های دانشجویان و دانشگاهیان آن است که رهبر معظم انقلاب (مدظله) می‌فرماید: «یکی دیگر از مسائلی که به‌نظر من می‌توانید شما انجام بدهید تشکیل یک جبهه واحد ضد آمریکایی و ضد صهیونیستی در سطح دانشجویان جهان اسلام است؛ این کار را بکنید. بنشینید، فکر کنید، بعد یک جبهه ضد صهیونیستی و ضد آمریکایی [تشکیل بدهید]. امروز وسیله ارتباط هم آسان است، دیگر نامه‌نگاری و پست و تلگراف و مانند اینها لازم ندارد. در فضای مجازی تماس بگیرید، کم‌اینکه در موارد مشابهی این کار انجام گرفته. به‌قول این فرنگی‌مآب‌ها یک کمپین‌های عمومی دنیای اسلامی تشکیل بدهید، علیه تسلط آمریکا، از لحاظ ضدیت با سیاست‌های آمریکایی و سیاست‌های صهیونیستی. میلیون‌ها عضو وارد این مجموعه بشوند، وارد این جریان فکری بشوند و برایشان خوراک تهیه کنید؛ آن‌وقت آنها هم برای شما خوراک تهیه می‌کنند، چون در دنیای اسلام هم بالاخره افکار خوب دانشجویی وجود دارد؛ یک جمعیت عظیم دانشجویی در دنیای اسلام به‌وجود بیاورید» (بیانات، ۱۳۹۵/۰۴/۱۲).

- هم‌افزایی تشکلهای انقلابی دانشگاه‌های کشور

«تشکلهای انقلابی باهم هم‌افزا باشند. گاهی شما باهم اختلافاتی دارید؛ تشکلهای انقلابی سر یک چیزهایی باهم اختلاف دارند؛ خوب داشته باشند؛ درعین‌حال، با این

اختلافات هم‌افزایی داشته باشید، نقاط مشترک را بگیرید؛ یعنی اختلافات موجب نشود که به یقه‌گیری و به مقابله و این چیزها بینجامد. این را به‌نظر من در محیط دانشگاه سعی کنید جا بیندازید؛ رواداری و تحمل. تحمل مخالف که مصداق کاملش هم این است» (بیانات، ۱۳۹۵/۰۴/۱۲).

- نگاه راهبردی به انقلاب و تفکر درباره آینده

« به انقلاب نگاه راهبردی داشته باشید؛ برای بیست سال، سی سال آینده فکر کنید؛ همچنان که دشمن شما فکر می‌کند. عزیزان من، شما امروز مثلاً بیست و دوسه سال، بیست و سه چهار سال و بیست و پنج سال است؛ بیست سال دیگر شما یک مرد چهل ساله، چهل و پنج ساله هستید و احتمالاً منشأ یک خدمت بزرگ، یک کار بزرگ در این کشور خواهید بود. ... بالاخره رؤسای جمهور آینده، وزرای آینده، نمایندگان مجلس آینده، مسئولین گوناگون آینده از میان همین شماها هستند؛ دانشجویان امروزند؛ نگاهی بکنید که شامل آن روز شود، دنیایی تصویر بکنید که آن روز که می‌خواهید در آن دنیا نقش‌آفرینی بکنید و آن دنیا را بپسندید؛ یک چنین تصویری داشته باشید؛ این تصویر آرمانی را دنبال کنید» (بیانات، ۱۳۹۵/۰۴/۱۲).

ضمن آنکه امام خامنه‌ای (مدظله) در همین مسیر می‌فرماید: « مأموریت این نسل (دانشگاهیان) این است که کشور و ملتتان را به آن جایگاهی که معنایش این باشد که یک جامعه اسلامی به‌معنای واقعی تشکیل شده، برسانید. این را الگو کنید. این می‌شود بزرگترین وسیله برای گسترش این فکر و گسترش این تجربه در عالم؛ این مأموریت این نسل است» (بیانات، ۱۳۷۷/۰۲/۲۲).

- پیروی از فرهنگ سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و نظامی ائمه اطهار (ع)

یکی دیگر از راه‌های تداوم نسل انقلاب اسلامی پیروی از فرهنگ سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و نظامی ائمه اطهار (ع) است. امام (ره) به نسل‌ها توصیه می‌کند که به فرهنگ ائمه اطهار (ع) چنگ زیند تا رستگار شوید و می‌فرماید: «با کمال جد و عجز از ملت‌های مسلمان می‌خواهم که از ائمه اطهار (ع) و فرهنگ سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، نظامی این بزرگ راهنمایان عالم بشریت به‌طور شایسته و به جان و دل و با جانفشانی و نثار عزیزان پیروی کنند» (صحیفه نور، ج ۲۱: ۳۹۹).

- جدا نشدن جوانان از قشر روحانی و برعکس

یکی از ویژگی‌های نسل انقلاب این بود که با روحانیان ارتباط داشت و خود را از راهنمایی و هدایت او بی‌نیاز نمی‌دید؛ چراکه، در طول تاریخ، منادیان و مبلغین و مربیان قرآن و سنت و اسلام، از این قشر اجتماعی بودند؛ همچنین، روحانیان به جوان‌ها توجه زیادی داشتند؛ تاجایی‌که، معمار بزرگ انقلاب اسلامی معتقد بودند که جوانان به ملکوت نزدیک‌ترند و می‌گفتند که مانند جوان‌های این زمان از اول تاریخ تا حالا نبوده است (صحیفه نور، ج ۲۱: ۳۹۹). امام (ره) توصیه و سفارش دوسویه به روحانیت و جوانان دارد که تلاش کنند رابطه این دو قطع نشود؛ چراکه، در این صورت، دچار خسارت و زیان‌های جبران‌ناپذیری خواهیم شد و به جوانان در این باره می‌فرمایند: «جوانان‌های ما را همچون منقلب کرده بودند که نسبت به شما یک نحو دیگر فکر می‌کردند؛ چنانچه، شما هم نسبت به آنها یک‌طور دیگر فکر می‌کردید و هر دو فکرها، فکرها، وارداتی تبلیغاتی بود. همان‌طوری که دانشگاه درباره شماها فکر می‌کرد یک مشت آخوند که همین حرف‌ها، و همان‌طوری که شما نسبت به دانشگاه که همچون به‌طور مطلق یک دسته فُکلی...؛ این هر دوی آن تبلیغات بود که جدا کنند؛ طبقه جوانی که بعدها باید مقدرات یک مملکت را در دست بگیرد، از شما جدا کنند. اصلاً برنامه این است که شما را از طبقه فعال جوان جدا نکنند یعنی طبقه‌ای که روشن هستند و مرجع امور خواهند شد و شما را هم از آنها و آنها را هم از شما و دو قوه‌ای که قوه مفکره یک ملت هست» (صحیفه نور، ج ۹: ۵۱۱).

- لزوم تهذیب و تعهد در جوانان و نسل حاضر

«امر تهذیب و تعهد امری نیست که به‌عهده یک نهاد و یک مؤسسه خاصی واگذار شود بلکه امری است که شکوفاشدن آن وابسته به عمل همه است، از خانواده و کودکستان که پایین‌ترین و کوچکترین نهاد است، گرفته تا دانشگاه و حوزه و دولت که عالی‌ترین نهاد در جامعه است، همه باید بیدار باشند که انحرافی صورت نگیرد. اگر کودکان ما را از نورسی، منحرف بار بیاورند، این انحراف تا آخر خواهد رفت و اگر نوباوگان ما را به انحراف بکشند، این کشور به انحراف کشیده خواهد شد و اگر دبیرستان‌های ما را و دانشگاه‌های ما را به انحراف بکشند، این کشور به انحراف خواهد کشید، و اگر اصلاح شود، کشور اصلاح می‌شود باید جوان‌های

ما، کودکان ما درست چشم و گوش خودشان را باز کنند که شیاطین اغوا نکنند... باید توجه به این داشته باشند که تحصیل همراه تهذیب و همراه تعهد و همراه اخلاق فاضله انسانی است که می‌تواند ما را به حیات انسانی برساند و می‌تواند کشور ما را از وابستگی‌ها نجات بدهد... همه گرفتاری‌هایی که برای یک کشور پیش می‌آید برای این است که مراکز تعلیم و تعلمشان، مراکز تهذیب نیست (صحیفه نور، ج ۱۷: ۳۵۵-۳۵۶).

بنابراین، مهم‌ترین چیزی که برای کشور ما لازم است تعهد اسلامی و تهذیب اسلامی است. اگر دانشگاه و فیضیه یک سنگر اسلام باشد، دیگر دیگر ملت به این طرف یا آن طرف نخواهند گریزد و با صراط مستقیم راه انسانیت و راه اسلامیت و راه استقلال و راه آزادی را طی می‌کند (صحیفه نور، ج ۱۷: ۲۹۹).

از دیگر رسالت‌های دانشگاهیان در استحکام بخشی به مبانی ارزشی انقلاب اسلامی و انتقال آن به نسل‌های آینده، می‌توان این موارد دانست که عبارت است از: باورسازی و باورپذیری قراردادن در شرایط جنگ تمام‌عیار ترکیبی علیه نظام اسلامی و عواقب نپرداختن و مواجه‌نشدن با آن، نهادینه‌سازی مفاهیم و اعتقادات ارزشی در دانشگاه‌ها از طریق کادرسازی توانمند ارزشی در دانشگاه‌ها (هم دانشجوی و هم اساتید)، تقویت بیش‌ازپیش انجمن‌ها و نهادهای ارزشی - انقلابی دانشگاه‌ها (نهاد نمایندگی ولی فقیه، بسیج و انجمن‌های اسلامی و علمی)، راه‌اندازی اتاق جنگ (عملیات روانی) در هریک از دانشگاه‌ها به منظور هدایت و ساماندهی افکار دانشجویان، فراهم‌سازی ارتباطات گسترده دانشگاه‌ها و مردم - دانشگاه‌ها و نهادهای انقلابی، شبکه‌سازی گسترده و مستحکم انقلابی ارزشی در میان دانشجویان با هدایت سلسله‌مراتبی علمی، سیاسی و اعتقادی، دست‌بردستن از نگاه سطحی و خوشبینانه نسبت به مقاصد سیاسی در تحركات سیاسی، دست‌بردستن از نگاه خوشبینانه نسبت به عملکرد احزاب و گروه‌های سیاسی معاند و جلوگیری از بهره‌گیری جناحی از دانشگاه‌ها، تلاش برای تولید محتوای علمی، ارزشی در قالب مستندات دقیق، تقویت اردوهای جهادی، نه تنها در بُعد محرومیت‌زدایی، بلکه، در بُعد انتقال مفاهیم ارزشی و انقلابی، به‌کارگیری دانشجویان توانمند و مستعد در امر بصیرت‌افزایی در میان مردم، کادرسازی آینده نظام اسلامی به‌وسیله دانشگاه‌ها و نهادهای علمی، توجه به گذر زمان و برداشت‌ها و طرز تلقی افراد از واقعیات و مقتضیات زمانه، توجه جدی و مبتنی بر اقدام و عمل در

مقابله با رسانه‌های دشمن و معاندین، توجه به مبانی تربیتی در مهدهای کودک، دبستان‌ها و مقطع متوسطه و دبیرستان همزمان با به‌کارگیری رویکرد مشاوره‌ای - تربیتی رسانه‌ای، فراهم‌سازی ورود عناصر مؤمن و انقلابی به نهادهای دولتی و غیردولتی برای کادرسازی و تأمین مسئولان آینده، تقویت بیش‌ازپیش رسانه‌ای ملی و استانی در تولید و انتشار محتواهای ارزشی و انقلابی و البته، متناسب با مقتضیات زمانه، آینده‌پژوهی دربارهٔ تحولات در مراکز علمی و دانشگاهی مبتنی بر طراحی و شکل‌گیری ساختارهای مرتبط، فراهم‌سازی ارتباطات مستحکم نهادهای ارزشی و انقلابی و دانشگاه‌ها و مراکز علمی و فراهم‌سازی ارتباطات مستحکم علمی - عملی نهادهای دانشگاهی و علمی با مراکز اطلاعاتی - امنیتی.

نتیجه گیری

ظهور و پیدایش نسل جدید انقلاب اسلامی، که بیشتر آنها نوجوانان و جوانان انقلاب ندیده و جنگ تحمیلی ندیده در نظام مردم‌سالاری دینی به‌شمار می‌آیند، ایران اسلامی را به رتبه جوان‌ترین جمعیت کشورهای دنیا ارتقا داده است. بدیهی است که با پیشگیری از گسست و فاصله بین نسل‌های انقلاب و نسل‌های پس از انقلاب (پرکردن خلأهای اداری و شناختی ارزش‌های انقلاب اسلامی) و بهره‌گیری معنوی و اخلاقی از این اندوخته‌های گران‌بهای الهی، می‌توان به‌سوی افق روشن نظام اسلامی به‌پیش رفت و دستیابی به هدف‌های والا و آرمانی را برای حاکمیت دینی ممکن ساخت. تحقق کامل و جامع ایده‌های چشم‌انداز بیست‌ساله کشور، دستیابی به آرمان‌های پنجاه‌ساله الگوی ایرانی اسلامی پیشرفت و تحقق گام‌های پنجگانه تمدن‌سازی اسلامی همه‌وهمه رهین پرورش و تربیت این نسل‌های جدید است تا بتوان توسعه پایدار و اقتدار بین‌المللی و سیاسی آمیخته با ارزش‌های دینی را به ظهور رساند.

بنابراین، شناخت آسیب‌ها و تهدیدهای انقلاب، حفظ انگیزه الهی و پایداری در صراط مستقیم، دفاع آشکار و بدون تقیه از نظام اسلامی، نهادینه‌سازی مبانی فکری - فرهنگی انقلاب، حضور فکری و بیانی در مسائل مهم کشور و حضور فیزیکی در مواقع لازم، تبیین و قانع کردن دل‌ها، تلاش برای انقلابی‌بارآوردن نسل‌های آینده، افزایش سطح آگاهی سیاسی و دینی مردم، افزایش مخاطبان در سطح دانشجویی، تداوم و توسعه اردوهای جهادی برای خدمت‌رسانی، توجه به سبک زندگی ایرانی - اسلامی در اندیشه و عمل (رفتار)، تقویت گفتمان‌های اصلی انقلاب در عرصه داخلی و خارجی، تشکیل جبهه واحد ضدآمریکایی - ضدصهیونیستی در سطح دانشجویان جهان اسلام و تلاش برای همراه‌سازی دیگر دانشجویان مسلمان، هم‌افزایی تشکل‌های انقلابی دانشگاهی، برخورداری از نگاه راهبردی به انقلاب و تفکر درباره آینده، پیروی از فرهنگ سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و نظامی ائمه اطهار(س)، جدانشدن جوانان از قشر روحانی و برعکس، و لزوم تهذیب و تعهد در جوانان و نسل کنونی دانشجو از جمله راهکارهای بسیاری خواهند بود که می‌توان با استحکام‌بخشی و نهادینه‌شدن آن از سوی دانشجویان و تشکل‌های دانشجویی و برنامه‌ریزی جامع و کلان برای آن، نسبت به حفظ، انتقال و تداوم ارزش‌ها و دستاوردهای انقلاب به نسل‌های آینده اقدام کرد.

منابع

- نهج البلاغه (۱۳۹۴). ترجمه علی شیروانی، قم، نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها، انتشارات معارف، نامه ۲۳.
- انوری، حسن (۱۳۸۲). فرهنگ فشرده سخن، تهران، انتشارات سخن، جلد ۲.
- چوب‌بستی، حیدر، محمدرضا سلیمانی‌بشلی (۱۳۹۰). «شکاف نسلی، توهم یا واقعیت»، فصلنامه جامعه‌شناسی مطالعات جوانان، دوره اول، شماره ۱، صفحه ۶۳-۹۹.
- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۷)، بیانات در تاریخ‌های ۱۳۷۷/۰۲/۲۲، ۱۳۸۹/۰۶/۰۱ و ۱۳۹۵/۰۴/۱۲.
- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۷)، متن بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی خطاب به جوانان.
- دانشنامه انگلیسی ویکی‌پدیا، تعریف واژه نسل، بازنگری در ۱۹ سپتامبر ۲۰۱۹، www.org.wikipedia.
- رازقی، علیزاده، محمدی سنگ‌چشمه (۲۰۱۷). «بررسی جامعه‌شناختی نگرش جوانان نسبت به ازدواج در فضای مجازی»، جامعه‌شناسی کاربردی، شماره ۱، صفحه ۲۸.
- روح‌الله، موسوی خمینی (۱۳۷۸). صحیفه نور، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، جلد ۲.
- روح‌الله، موسوی خمینی (۱۳۷۸). صحیفه نور، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، جلد ۸.
- روح‌الله، موسوی خمینی (۱۳۷۸). صحیفه نور، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، جلد ۹.
- روح‌الله، موسوی خمینی (۱۳۷۸). صحیفه نور، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، جلد ۱۳.
- روح‌الله، موسوی خمینی (۱۳۷۸). صحیفه نور، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، جلد ۱۴.
- روح‌الله، موسوی خمینی (۱۳۷۸). صحیفه نور، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، جلد ۱۷.
- روح‌الله، موسوی خمینی (۱۳۷۸). صحیفه نور، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، جلد ۱۸.
- روح‌الله، موسوی خمینی (۱۳۷۸). صحیفه نور، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، جلد ۱۹.
- روح‌الله، موسوی خمینی (۱۳۷۸). صحیفه نور، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، جلد ۲۰.
- روح‌الله، موسوی خمینی (۱۳۷۸). صحیفه نور، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، جلد ۲۱.
- روزنامه کیهان (۱۳۹۵). آثار تفاوت و گسست بین‌نسلی (پرشش و پاسخ)، ۱۸ اسفند ۱۳۹۵.
- ir.kayhan.www
- ساروخانی، باقر (۱۳۹۳). روش‌های پژوهش در علوم اجتماعی، اصول و مبانی، تهران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.

- ساروخانی، باقر (۱۳۷۵). درآمدی بر دایره‌المعارف علوم اجتماعی، تهران، انتشارات کیهان، ۱۳۷۵.
- شربتیان، محمدحسن (۱۳۸۹). «درآمدی بر شکاف نسلی و پیامدهای آن با تأکید بر جامعه ایرانی»، شبکه اینترنتی آفتاب، ۱۵ فروردین‌ماه ۱۳۸۹، www.aftabir.com.
- ابن‌ابی‌الحدید، عبدالحمیدبن‌هبه‌الله (۱۴۰۴ق). شرح نهج البلاغه، قم، مدرسه علمی آیت‌الله مرعشی نجفی، چاپ اول.
- عنبرانی، عطا (۱۳۹۴). «پدیده شکاف نسل‌ها، علل و راهکارها، پنج پیشنهاد برای کنترل آسیب‌های شکاف نسلی در ایران»، خبرگزاری فارس، ۲۴ آبان ۱۳۹۴ - www.agency.farsnews.ir.
- گل‌محمدی، فرهود (۱۳۸۶). «نگاهی بر نقش حفظ و تقویت ارزش‌ها در جوانان در پیشگیری از وقوع جرم»، مجله پیشگیری رشدمدار، شماره ۲، صفحه ۳۰۸-۳۳۱.
- گلباخی، رسول (۱۳۹۴). «بحران شکاف بین‌نسلی - دلایل و راهکارها»، شبکه اطلاع‌رسانی دانا، ۳۰ شهریور ۱۳۹۴ - www.dana.ir - Work Net Information Dana.
- مطهری، مرتضی (۱۳۷۹). پیرامون جمهوری اسلامی، تهران، انتشارات صدرا، چاپ ۱۷.
- معیری‌نژاد، هادی (۱۳۹۱). «شکاف نسل‌ها چیست؟ احساس دولتی بودن و روسمی بودن ارزش‌های مورد وثوق جامعه»، خبرآنلاین، ۲۲ اردیبهشت ۱۳۹۱، www.khabaronline.ir - ۲۱۲۶۸۸.
- یوسفی، نریمان (۱۳۸۳). شکاف بین نسلی، پژوهشکده علوم انسانی و اجتماعی جهاد دانشگاهی.

- Cileli, M., & Tezer, E. (1998). Life and value orientations of Turkish university students. *Adolescence*, 33(129), 219.

- "the definition of generation gap" www.Dictionary.com. Retrieved 25 March 2019.

